

Sygn. akt VI Gz 297/13

POSTANOWIENIE

Dnia 31 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie Wydział VI Gospodarczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: **SSO Beata Hass-Kloc (spr.)**

Protokolant: asyst. sędz. Grzegorz Kurasz

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2013 r. w Rzeszowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **R. J.**,

przeciwko(...) **Sp. z o.o. Sp. k. w R.**,

o zapłatę

w przedmiocie zażalenia powoda na pkt. II postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie V Wydziału Gospodarczego z dnia 9 sierpnia 2013 r., sygn. akt V GC 1087/12 upr.,

postanawia: uchylić postanowienie z dnia 9 sierpnia 2013 r. i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie VI Wydziałowi Gospodarczemu celem ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania zażaleniowego.

(...)

Postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2013 r., sygn. akt V GC 1087/12 upr. (k. 232), Sąd Rejonowy w Rzeszowie V Wydział Gospodarczy,

w sprawie z powództwa R. J. przeciwko

(...)Sp. z o.o. Sp. k. w R. o zapłatę zarządził zwrot wniosku powoda z dnia 3 lipca 2013 r. o zwolnienie go od opłaty od apelacji (pkt. I) oraz odrzucił apelację powoda (pkt. II).

Uzasadniając motywy swego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał, że powód – osoba fizyczna, jest reprezentowana w niniejszym postępowaniu sądowym przez zawodowego pełnomocnika.

Zgodnie z art. 133 § 3 k.p.c. sąd wezwał tego pełnomocnika, a nie stronę, do uiszczenia opłaty od apelacji. Powód winien był zatem zgodnie z celem,

dla którego ustanowił dla siebie zawodowego pełnomocnika, do dokonywania czynności procesowych, zwrócić się i uzyskać od tegoż pełnomocnika przynajmniej poradę prawną w/w zakresie. Jeśli o taką poradę się nie zwrócił i wniosek złożył samodzielnie, skutki takiego nieprofesjonalnego i niefrasobliwego działania obciążać muszą wyłącznie tą stronę.

Sąd dodał, że z treści przepisów art. 102 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika w sposób nie budzący wątpliwości, zarówno przy zastosowaniu wykładni autentycznej, językowej, jak

i systemowej, iż w sytuacji reprezentowania strony przez zawodowego pełnomocnika, bezwzględnie na to czy wniosek złożyła osobiście strona, czy też jej pełnomocnik, zastosowanie znajduje przepis art. 102 ust. 4 w/w. ustawy. Zdaniem Sądu I instancji brak jest wyraźnego rozróżnienia obu tych sytuacji

w treści art. 102 uksc, w przeciwieństwie do treści np. art. 130² § 1 k.p.c.

i obowiązującego wcześniej art. 479⁹ § 1 k.p.c., nakazują wedle wyżej wymienionych wykładni właśnie tak rozumieć ten przepis, jak stanowi jego litera. Również wykładnia celowościowa przez pryzmat ochrony prawa strony do sądu nakazuje tak właśnie odczytywać przepis art. 102 ust. 4 uksc.

Nadto według Sądu za sprzeczne z w/w wykładniami prawa i zasadami logiki oraz słuszności należy uznać orzeczenie Sądu Najwyższego wyrażone

w sprawie o sygn. IV CZ 27/08. Zwłaszcza w sytuacji, gdy sądy powszechne i Sąd Najwyższy nie miały wątpliwości w zakresie rozumienia treści

art. 479⁹ § 1 kpc (por. wyrok I CSK 281/09). Przepisy: art. 102 ust. 4

w/w ustawy i art. 479⁹ § 1 k.p.c. posiadają zaś analogiczne brzmienie,

w przeciwieństwie do treści art. 130² § 1 k.p.c.

Z powyższych względów wobec spełnienia się przesłanki do zwrotu wniosku na podstawie art. 102 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd Rejonowy uznał za zbędne i sprzeczne z ekonomiką postępowania uprzednie wzywianie pełnomocnika powoda do podpisania wniosku.

Skoro wniosek zwrócony w myśl przepisu ogólnego art. 130 § 2 zd. 2 k.p.c.,

jak i szczególnego – 112 ust. 1 w/w ustawy nie wywołuje skutków prawnych,

to konsekwencji nie wstrzymuje biegu terminu do opłacenia apelacji, który to termin upłynął w dniu 3 lipca 2013 r.

Sąd Rejonowy wyraził pogląd, że nie do zaakceptowania, jako sprzeczne z literą prawa, jak i ochroną praw strony do rozpoznania sprawy sądowej w rozsądnym terminie, jest uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego II CZ 61/12 oraz teza druga postanowienia w sprawie o sygn. IV CZ 27/08. Sąd I Instancji dodał, że orzeczenia te w znakomitej części spraw przynajmniej przed Sądem Rejonowym strony wykorzystają instrumentalnie jako sposób na przedłużenie zakończenia sprawy sądowej niekorzystnie dla niej rozstrzygniętej. Orzeczenia te nie służą zagwarantowaniu stronie prawa do sądu, prowadząc do niekończących się wniosków o zwolnienie od opłaty po kolejnym zwrocie wniosku i kolejnym wezwaniu do opłaty. Sąd Rejonowy dodał również, że brak jest pozytywnego przepisu nakazującego w przypadku zwrotu wniosku o zwolnienie od opłaty od apelacji wzywać ponownie pełnomocnika do opłacenia apelacji.

Zdaniem Sądu prawidłowa wykładnia przepisu art. 112 cyt. ustawy nakazuje zastosować zasadę a maiore ad minus. Jeśli bowiem sąd po prawomocnym oddaleniu wniosku o zwolnienie od opłaty nie wzywa zawodowego pełnomocnika o opłatę, to tym bardziej brak podstaw do takiego wezwania w myśl art. 112 ust. 1 po zwrocie wniosku.

Pismem z dnia 28 sierpnia 2013 r. powod wniósł zażalenie na powyższe postanowienie donmagając się jego uchylecia.

Zaskarżonemu orzeczeniu skarżący zarzucił naruszenie:

1. art. 102 uksc w zw. z art. 130² k.p.c. poprzez błędną interpretację jego treści i uznanie, że pomimo złożenia apelacji i wniosku

o zwolnienie od kosztów samodzielnie przez stronę, która była reprezentowana w postępowaniu przed Sądem I instancji, powinna być traktowana jako reprezentowana przez fachowego pełnomocnika,

2. art. 112 uksc poprzez jego błędną interpretację i niezastosowanie

ust. 3 tego przepisu, który ogranicza rygor zwrotu do pisma wniesionego przez fakchowego pełnomocnika a nie do osoby reprezentowanej przez niego,

3. art. 130² § 2 k.p.c. poprzez jego zastosowanie podczas gdy apelacja nie została złożona przez fachowego pełnomocnika.

W uzasadnieniu zażalenia powód odniósł się do powyższych zarzutów wywodząc, że stanowisko zajęte przez Sąd Rejonowy jest błędne. Zdaniem skarżącego Sąd I instancji dokonał niezasadnie rozszerzającej wykładni pojęcia „osoba reprezentowana przez fachowego pełnomocnika”. Sformułowanie to zaś dotyczy jedynie reprezentacji strony przez pełnomocnika w danych czynnościach procesowych rzeczywiście przez niego podjętych.

Sąd Okręgowy mając na uwadze powyższe, zważył co następuje:

Zażalenie powoda jest zasadne.

Na wstępie rozważań należy wskazać, że w sprawie bezsporne jest, że strona powodowa umocowała do występowania w jej imieniu radcę prawnego, jak również okoliczność wniesienia (podpisania) osobiście przez powoda – osobę fizyczną, apelacji od wydanego w sprawie przez Sąd Rejonowy wyroku

z dnia 10 maja 2013 r. została (k. 217-220). Nadto w odpowiedzi na wezwanie Sądu do uiszczenia opłaty od apelacji skierowane do w/w pełnomocnika został złożony niepodpisany wniosek o zwolnienie od powyższej opłaty, do którego nie załączono oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. W powyższych okolicznościach, bez wzywania do uzupełnienia braku formalnego wniosku, tj. do przedłożenia w/w oświadczenia powoda,

Sąd I instancji zaskarżonym postanowieniem zwrócił wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej i jednocześnie odrzucił apelację.

Sąd Okręgowy rozpoznając zażalenie powoda uznał podniesione w nim zarzuty za zasadne. Tym samym Sąd nie podzielił stanowiska Sądu Rejonowego wyrażonego w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia co do podstaw zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów złożonego osobiście przez stronę reprezentowaną w sprawie przez fachowego pełnomocnika z uwagi na niedołączenie oświadczenia o stanie rodzinno-majątkowym wnioskodawcy w trybie art. 102 § 4 ustawy o kosztach sądowych sprawach cywilnych, a następnie, bez wzywania do uiszczenia opłaty, odrzucenia apelacji.

Zgodnie bowiem z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa, które Sąd Okręgowy w pełni podziela, określony w art. 102 ust. 4 u.k.s.c. rygor zwrotu wniosku bez wzywania do uzupełnienia jego braków nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy strona reprezentowana w sprawie przez adwokata lub radcę prawnego składa wniosek osobiście. W razie stwierdzenia podstaw do zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, przewodniczący powinien wydać zarządzenie o zwrocie wniosku oraz wezwać stronę (lub jej pełnomocnika) do uiszczenia opłaty, o zwolnienie od której się ubiegała. N. takim wezwaniem środek odwoławczy nie może być odrzucony. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r., IV CZ 27/08, LEX nr 646359; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2012 r., II CZ 61/12, LEX nr 1228786; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012 r., II CZ 12/12, LEX nr 1243013; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r.,

I PZ 33/06, OSNP 2008/9-10/134, LEX nr 384253; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2007 r., II CZ 4/07, LEX nr 1017538).

Wprawdzie według art. 130 § 2 zdanie drugie k.p.c. pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu, to nie można jednak przyjąć, że złożenie - następnie zwróconego - wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie wywołało skutku w postaci czasowego wstrzymania obowiązku strony uiszczenia należnej opłaty od wniesionego pisma. Gdyby tak nie było, oznaczałoby to, że strona, reprezentowana przez adwokata czy też radcę prawnego, wnosząc o zwolnienie od kosztów sądowych w piśmie podlegającym opłacie, żeby zapobiec niekorzystnemu dla niej skutkowi ewentualnego zwrócenia wniosku, powinna wnosząc pismo uiścić opłatę należną od tego pisma. W ocenie Sądu Okręgowego pozbawiałoby to sensu składanie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

W powołanych wyżej orzeczeniach akcentuje się potrzebę, w przypadku zwrotu wniosku o zwolnienie od opłat sądowej, umożliwienia stronie reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika uiszczenia stosownej opłaty, co wiąże się z koniecznością zakreślenia jej stosownego terminu po uzyskaniu przez nią informacji o zwrocie wniosku.

Zdaniem Sądu Okręgowego przyjęcie zaprezentowanego przez Sąd

I instancji poglądu skutkowałoby naruszeniem konstytucyjnych praw strony do sądu. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Dokonując wykładni tej zasady konstytucyjnej, Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie już wskazywał, iż na jej treść składa się w szczególności: prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury przed sądem, który ma być organem niezależnym, niezawisłym, bezstronnym, prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, oraz prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2008 r., SK 20/07, OTK-A 2008/5/86, Dz.U.2008/122/796, LEX nr 395165).

W uzasadnieniu wyroku z 12 grudnia 2002 r., sygn. P 9/01, Trybunał Konstytucyjny stwierdził natomiast, że prawo strony do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji (art. 78 Konstytucji) może być naruszone zarówno bezpośrednio, tzn. przez wyłączenie możliwości wniesienia apelacji, jak i pośrednio, tj. przez ustanowienie takich formalnych warunków wniesienia apelacji, które czynność tę czyniłyby nadmiernie utrudnioną (por. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 grudnia 2007 r., sygn. P 39/06).

W państwie prawnym prawo do sądu nie może być bowiem rozumiane jedynie formalnie, jako dostępność drogi sądowej w ogóle, lecz i materialnie, jako możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej (por. wyrok TK o sygn. P 39/06).

Podsumowując powyższe rozważania należy wskazać, że wniosek strony powodowej o zwolnienie od opłaty od apelacji obarczony był brakami formalnymi w postaci niepodpisania go oraz niedołączenia oświadczenia powoda o stanie rodzinno-majątkowym powoda. Brak podpisu uniemożliwia wprawdzie stwierdzenie kto go wniósł, tj. powód osobiście, czy też jego pełnomocnik. Z treści uzasadnienia przedmiotowego pisma należy raczej wnioskować, iż uczynił to powód. Powołana wyżej argumentacja oraz wątpliwości co do tego kto wniosek złożył, zdaniem Sądu Okręgowego, obligowało Przewodniczącego do wezwania w trybie art. 130 § 1 k.p.c. pełnomocnika powoda do uzupełnienia powyższych braków. Skoro wniosek zwrócono bez wszczęcia trybu naprawczego nastąpiło to z uchybieniem przepisowi art. 102 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przy jednoczesnym błędnym zastosowaniu regulacji przewidzianej w art. 102 ust. 4 w/w ustawy.

Przechodząc do rozważań w przedmiocie odrzucenia apelacji powoda należy zauważyć, że Sąd Rejonowy nie przedstawił w uzasadnieniu postanowienia motywów rozstrzygnięcia w tym zakresie. Z treści uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia skupiającego się na kwestii zwrotu wniosku o zwolnienie i z faktu zwrotu tego wniosku w pkt. I orzeczenia należy wnioskować, iż podstawą odrzucenia przedmiotowego środka odwoławczego było jego nieopłacenie w terminie zakreślonym zarządzeniem Przewodniczącego, tj. 3 lipca 2013 r. (k. 234), co znajduje oparcie w przepisie art. 370 k.p.c.

Skoro jak wyżej wskazano wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej został przedwcześnie zwrócony, to tym samym odrzucenie apelacji nastąpiło z naruszeniem art. 370 k.p.c., co czyni zażalenie w całości zasadnym.

W konsekwencji Sąd Okręgowy – na podstawie art. 386 § 3 k.p.c.

i art. 380 § 2 k.p.c. w zw. z art. 393 k.p.c. – zarządzenie o zwrocie wniosku

o zwolnienie od opłaty od apelacji uchylił, jak również - na mocy na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. postanowienie w przedmiocie odrzucenia apelacji. Jednocześnie sprawę Sąd przekazał Sądowi Rejonowemu

do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania zażaleniowego (108 § 2 k.p.c.).

Sąd Rejonowy rozpoznając ponownie sprawę zobligowany będzie, przy uwzględnieniu powyższych zasad, w pierwszej kolejności wszcząć tryb naprawczy w zakresie wniosku o zwolnienie od opłaty od apelacji, tj. wezwać pełnomocnika powoda do uzupełnienia przedmiotowych braków, i stosownie do jego wyników wydać stosowne rozstrzygnięcie. W dalszej kolejności,

w zależności od charakteru rozstrzygnięcia wniosku, Sąd podejmie czynności związane z wniesioną przez powoda apelacją

Na marginesie powyższego należy zauważyć, że istotą regulacji ustanowionej w art. 102 ust. 4 uksc jest przyśpieszenie postępowania z uwagi na reprezentowanie strony przez fachowego pełnomocnika. Na skutek zaś prezentowania przez Sąd poglądu w przedmiotowej kwestii odbiegającego od ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego, które tutaj Sąd w pełni podziela, nie tylko nie nastąpiło szybsze rozpoznanie sprawy, ale dodatkowo wygenerowało dodatkowe koszty postępowania.

Zarządzenie:

1. odpis postanowienia doręczyć:

- pełnomocnikowi powoda,
- pełnomocnikowi pozwanego,

2. Po wykonaniu pkt. 1 akta sprawy zwrócić Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie.